

Orta Asya Türk Cumhuriyetleri'nde Sürdürülebilir İktisadi Büyümenin Belirleyicileri

Fahri Solak (Marmara University, Turkey)
Ercan Saridoğan (Marmara University, Turkey)

The Determinants of Sustainable Economic Growth in the Central Asian Turkish Republics

Abstract

Sustainable economic growth is very important for sustainable welfare of society. In this context, it is vital to determine the factors affecting sustainable economic growth and to design economic policies for affecting sustainable economic growth.

Main aim of this study is to investigate the determinants of sustainable economic growth and to recommend economic policies and strategies for selected Central Asian Turkish Republics, namely, Azerbaijan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Uzbekistan and Turkmenistan in order to achieve sustainable economic growth and development.

The main result of the study is that the main source of economic growth of Turkish Republics depends on the natural resources, which is not enough for sustainable economic growth in the long run. For this reason, Turkish Republics should transform their economic structures from natural sources based economic growth into science-technology and innovation based and global competitiveness oriented economic growth path by designing economic policies for developing human capital, education, research and development, national industry strategy improving the business and investment environment for investors and eliminating structural and institutional problems.

JEL Codes: O11, O13, O32

1 Giriş

Türk Cumhuriyetleri ekonomileri genelde dışa açık ekonomiler olmalarına rağmen, dünya ekonomisiyle göreceli olarak düşük bir entegrasyona sahiptirler. Doğal kaynaklar ekonomik büyümenin temel tetikleyicisi konumundadır (Emerson ve Diğ., 2010). Bu bağlamda dünya ekonomisinde doğal kaynaklara yönelik talep ve bu malların fiyatları arttıkça ülke ekonomilerinin makro dengeleri ve büyüme hızları yüksek seyretmektedir. Ne var ki koşullar terse döndüğünde de ekonomiler sıkıntılara düşmektedirler.

Dünya ekonomisinde, küresel rekabet gücü koşullarındaki sürekli ve hızlı değişim, hem mikroekonomi hem de makroekonomi düzeyinde tüm iktisadi birimleri bu rekabete ayak uydurmayı zorunlu kılmaktadır. Bu rekabete ayak uyduramayan ülkeler ve firmalar piyasadan silinecektir. Bu bağlamda, küresel rekabetin değişen dinamiklerine baktığımızda rekabetin, geleneksel doğal kaynaklar üstünlüğünden, hızla bilim-teknoloji-inovasyon temelli üstünlüğe kaydığını görüyoruz. Bu sebeple, gerek mikroekonomi düzeyinde, firmalar ve bireyler; gerekse de makroekonomi düzeyinde ülkeler, küresel rekabet güçlerini yükseltmek için bilim-teknoloji-inovasyon temelli küresel rekabet stratejileri geliştirmek zorundadırlar. Dolayısıyla, girişimcilerin de artık, tekno-girişimciler olarak dünya ekonomisine entegre olmaları yüksek risklerin yanında yüksek kazanımları da birlikte getirmektedir (Solak ve Saridoğan, 2011b).

2 Türk Cumhuriyetlerinde Ekonomik Büyümenin Belirleyicileri

2.1 Azerbaycan Ekonomisinde Ekonomik Büyümenin Belirleyicileri

Tablo-1'de Azerbaycan ekonomisi için makroekonomik göstergeleri verilmiştir. Buna göre, reel GSYİH büyümesi 2008 küresel iktisadi krizinin baş göstermesi ile yavaşlama eğilimine girmiştir. Küresel iktisadi krizin daraltıcı etkisinin 2012 yılına doğru devam edeceği tahmin edilmektedir.

GSYİH harcama kalemlerinin 2006'dan itibaren değişimi hızına baktığımızda, özel tüketim harcaması başta olmak üzere, diğer tüm harcama kalemleri ortalama olarak 2008 yılına kadar artış göstermesine rağmen, küresel iktisadi krizle birlikte 2009 yılından itibaren daralam eğilimine girmiştir. Özellikle dış talepte daralma, ülkenin ihracatını devamında ise yurt içi üretim ve harcama kalemlerini daraltmıştır.

GSYİH'nin kaynaklarında baktığımızda ise, hizmetler ve sanayi sektörünün büyüme hızının kriz dönemine kadar oldukça yüksek olmasına karşın, küresel iktisadi kriz etkisiyle yavaşlama göstermiştir. Ancak sanayi sektöründe ise yavaşlama hızının daha yüksek olduğu görülmektedir.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011t	2012t
GSYİH							
Reel GSYİH (%)	34.5	25	10.8	9.3	5	2.9	2.7
GSYİH Harcama Kalemleri (% Reel Değişim)							
Özel Tüketim Harcaması	26	17.9	38.5	0.1	3.6	2.8	2.6
Devlet Harcaması	30.4	24.1	21.3	4.9	5.1	3	2.6
Brüt Sabit Sermaye Yatırımı	2.6	-5.9	11.1	-8.4	5.6	2.5	2.5
Mal-Hizmet İhracı	40.9	43.3	11	2.9	4.2	4.4	2.4
Mal-Hizmet İthalatı	14.3	14	13.1	-5.3	1.9	2.2	2
GSYİH Kaynakları (% Reel Değişim)							
Tarım	0.9	4	6.1	3.5	-2.2	5.5	3.2
Sanayi	36.6	35	7	8.6	2.6	-1	0.5
Hizmetler	42.3	12.1	20.2	11.8	10.8	9.3	6
Nüfus ve Gelir							
Nüfus (m)	8.5	8.6	8.8	8.9	9	9.1	9.2
Kisi Başına GSYİH (US\$ PPP)	8,030	10,216	11,370	12,376	12,967	13,368	13,887
Kamu Maliyesi Göstergeler (GSYİH %'si)							
Genel Bütçe Dengesi	-2.7	-2.3	-9.5	-14.5	-15.1	-21.6	-19.6
Net Kamu Borcu	9.5	7.4	5.9	8.9	5.3	4.7	4.3
Cari İşlemler Dengesi (US\$ m)							
Dış Ticaret Dengesi	7,745	15,224	23,012	14,583	19,730	20,055	19,902
Cari İşlemler Dengesi (US\$ m)	3,708	9,019	16,453	10,178	14,725	14,622	14,412

Tablo-1 Azerbaycan Makroekonomik Göstergeler. **Kaynak:** Economist Intelligence Unit (2011), IMF (2011a,b) t:tahmin

Kişi başına gelirdeki değişme, satın alma gücüne göre zamanda göre düşük hızda da olsa artış göstermektedir. Kamu maliyesinde, genel bütçe dengesindeki açık, küresel iktisadi krizin etkisiyle artış göstermiştir.

Dış ticaret ve cari işlemler dengesine baktığımızda, küresel iktisadi krizin etkisiyle dış talepte daralma, dış ticaret ve cari işlemler dengesindeki fazlalığı 2009 yılında önemli ölçüde azaltmış, kriz sonrası dönemde tekrar iyileşme gözlemlenmektedir.

2.2 Kazakistan Ekonomisinde Ekonomik Büyümenin Belirleyicileri

Tablo-2'de Kazakistan ekonomisi için makroekonomik göstergeleri verilmiştir. Buna göre, reel GSYİH büyümesi 2008 küresel iktisadi krizinin baş göstermesi ile yavaşlama eğilimine girmiştir. Küresel iktisadi krizin daraltıcı etkisini 2010 yılı itibari ile geride bırakmaya başlamıştır.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011t	2012t
GSYİH							
Nominal GSYİH (US\$ m)	81	103.1	134.9	111.4	141.5	175.8	191.8
Reel GSYİH (%)	10.7	8.9	3.3	1.2	7	6.7	6.3
GSYİH Harcama Kalemleri (% Reel Değişim)							
Özel Tüketim Harcaması	12.7	10.9	6.3	0.6	10.9	7.4	6.9
Devlet Harcaması	7.8	14.6	3.5	1	2.6	3	3.3
Brüt Sabit Sermaye Yatırımı	29.7	17.4	1	-0.8	3.8	5.2	5.9
Mal-Hizmet İhracı	6.5	9	0.7	-11.6	1.9	3.6	3.5
Mal-Hizmet İthalatı	12.2	25.9	-11.5	-16	0.9	2.3	3.4
GSYİH Kaynakları (% Reel Değişim)							
Tarım	5.8	9.7	-5.9	13.1	-11.7	6	4.2
Sanayi	7.2	5.7	2.1	2	11.8	8.1	6.8
Hizmetler	10.1	12.7	4.7	-0.3	6	5.5	6.2
Nüfus ve Gelir							
Population (m)	15.4	15.6	15.8	16	16.2	16.4	16.6
Kisi Başına GSYİH (US\$ PPP)	9,784	10,854	11,303	11,381	12,138	12,980	13,997
Kamu Maliyesi Göstergeler (GSYİH %'si)							
Genel Bütçe Dengesi	0.8	-1.7	-2	-3	-2.5	-2.3	-2.1
Net Kamu Borcu	11.9	7.8	8.6	13.5	15.5	15.9	18.4
Cari İşlemler Dengesi (US\$ m)							
Dış Ticaret Dengesi	14,642	15,091	33,519	14,969	28,881	33,471	33,041
Cari İşlemler Dengesi (US\$ m)	-1,999	-8,226	6,596	-4,221	4,319	8,205	7,184

Tablo-2 Kazakistan Makroekonomik Göstergeler. **Kaynak:** Economist Intelligence Unit (2011), t:tahmin

GSYİH harcama kalemlerinin 2006'dan itibaren değişimi hızına baktığımızda, özel tüketim harcaması başta olmak üzere, diğer tüm harcama kalemleri ortalama olarak 2007 yılına kadar artış göstermesine rağmen, küresel iktisadi krizle birlikte 2008 yılından itibaren daralam eğilimine girmiştir. Özellikle 2008 ve 2009 yıllarında dış talepte daralma, ülkenin ihracatını devamında ise yurt içi üretim ve harcama kalemlerini daraltmıştır.

Kazakistan ekonomisi için, GSYİH'nin kaynaklarına baktığımızda ise, tarım, hizmetler ve sanayi sektörünün büyüme hızının kriz dönemine kadar devam etmesine karşın, 2008 yılı itibariyle küresel iktisadi kriz etkisiyle yavaşlama göstermiştir. Sanayi ve hizmet sektörü 2010 yılı itibari ile iyileşme hızlanmıştır.

Kişi başına gelirdeki değişme, satın alma gücüne göre zamanda göre düşük hızda da olsa artış göstermektedir. Kamu maliyesinde, genel bütçe dengesindeki açık, küresel iktisadi krizin etkisiyle düşük düzeyde artış göstermiştir.

Dış ticaret ve cari işlemler dengesine baktığımızda, küresel iktisadi krizin etkisiyle dış talepte daralma, dış ticaret ve cari işlemler dengesi 2009 yılında olumsuz etkilenmiş, kriz sonrası dönemde tekrar iyileşme başlamıştır.

2.3 Kırgızistan Ekonomisinde Ekonomik Büyümenin Belirleyicileri

Tablo-3.'te Kırgızistan ekonomisi temel makroekonomik göstergeleri verilmiştir. Buna göre, reel GSYİH 2007 ve 2008'de %8 civarında iken küresel iktisadi krizle birlikte 2009 yılından itibaren GSYİH azalma göstermiştir.

	2006	2007	2008	2009	2010
GSYİH (US\$ bn)	2.8	3.8	5.1	4.7	4.5
Reel GSYİH (%)	3.1	8.5	8.4	2.9	-1.4
TÜFE (%)	5.6	10.2	24.5	6.9	8
Nüfus (m)	5.2	5.3	5.3	5.4	5.5
İhracat(US\$ m, fob)	906	1,337	1,874	1,700	2,056
İthalat (US\$ m, fob)	-1,792	-2,614	-3,754	-2,814	-3,283
Cari İşlemler Dengesi (US\$ m)	-303	-261	-750	-300	-408

Tablo-3 Kırgızistan Temel Makroekonomik Göstergeler. Kaynak: Economist Intelligence Unit (2011)

Tablo-4'te Kırgızistan ekonomisi temel yapısı verilmiştir. Buna göre, 2009 yılı için GSYİH'nin kaynaklarını incelediğimizde tarımın payı %24.8, sanayi %23.1 ve hizmetler ise %52 düzeyindedir. Tablo-3.2'de Kırgızistan ekonomisi temel yapısı çerçevesinde, GSYİH'nin bileşenleri verilmiştir. Buna göre, özel tüketim harcaması, %88, kamu tüketim harcaması, %18.8, brüt sabit sermaye harcaması %27.2, diğer yandan, stok değişimi, -%8.6 ve net ihracat ise, -%23.8'dir. Bu sonuçlara göre, ülke harcamalarının önemli bir kısmını dış kaynak kullanarak gerçekleştirmektedir.

İhracatın temel bileşimini incelediğimizde, değerli metaller ve taşların %37.1, kimyasalların %18, mineral ürünlerin %16.3 ve tekstilin ise %7.2 olduğunu gözlemliyoruz. Diğer yandan, ithalatın temel bileşimini incelediğimizde, mineral ürünler %27.5, makine ve ekipmanlar %10.9, kimyasallar %10.1 ve yiyecek, içecek ve tütünün %8.1 olduğunu gözlemliyoruz. Bu sonuçlara göre, Kırgızistan ekonomisi doğal kaynak temelli kalemleri ihracat ederken, ithalatında ise mineral ürünlerin ardından, makine ve ekipmanları %11'lik bir paya sahiptir.

Özgül ve Turdalieva (2010), Kırgızistan'da sürekli ve kalıcı ekonomik kalkınma ve gelişmeyi sağlamak için üretim kapasitesini artırıcı yatırımlara ihtiyaç olduğunu, öncelikle dışa bağımlılığı azaltıcı, ama ülkedeki üretim potansiyelini harekete geçirecek sektörler için ağırlık verilmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

GSYİH'nin Kaynakları (2009)	Toplamın %'si	GSYİH'nin Bileşenleri (2009)	Toplamın %'si
Tarım & Ormancılık	24.8	Özel Tüketim Harcaması	88.8
Sanayi	23.1	Kamu Tüketim Harcaması	18.8
Hizmetler	52	Brüt Sabit Sermaye Harcaması	27.2
		Stokta Değişim	-8.6
		Net İhracat	-23.8
Temel İhracat Kalemleri (2009)	Toplamın %'si	Temel İthalat Kalemleri (2009)	Toplamın %'si
Değerli Metaller ve Taşlar	37.1	Mineral Ürünler	27.5
Kimyasallar	18	Makine ve Ekipmanları	10.9
Mineral Ürünler	16.3	Kimyasallar	10.1
Tekstil	7.2	Yiyecek&İçecek ve Tütün	8.1

Tablo-4 Kırgızistan Ekonomisi Temel Yapı. Kaynak: Economist Intelligence Unit (2011)

2.4 Özbekistan Ekonomisinde Ekonomik Büyümenin Belirleyicileri

Tablo-5'te Özbekistan ekonomisi için makroekonomik göstergeleri verilmiştir. Buna göre, reel GSYİH büyümesi 2009 küresel iktisadi krizinin baş göstermesi ile düşük düzeyde yavaşlama eğilimine girmiştir.

Özbekistan ekonomisi için, GSYİH'nin kaynaklarına baktığımızda ise, hizmetler ve sanayi sektörünün büyüme hızının kriz dönemine kadar devam etmesine karşın, 2009 yılı itibariyle küresel iktisadi kriz etkisiyle yavaşlama göstermiştir. Tarım, sanayi ve hizmet sektörü 2010 yılı itibari ile iyileşme hızlanmıştır.

Kişi başına gelirdeki değişme, satın alma gücüne göre zamanda göre düşük hızda da olsa artış göstermektedir. Kamu maliyesinde, genel bütçe dengesinde, küresel iktisadi krizin etkisiyle düşük düzeyde artış göstermiştir.

Dış ticaret ve cari işlemler dengesine baktığımızda, küresel iktisadi krizin etkisiyle dış talepte daralma, dış ticaret ve cari işlemler dengesi 2008-2009 yılında olumsuz etkilenmiş, kriz sonrası dönemde tekrar iyileşme başlamıştır.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011t	2012t
GSYİH							
Nominal GSYİH (US\$ m)	17,022	22,298	27,899	32,792	38,956	45,378	52,377
Reel GSYİH (%)	7.3	9.5	9	8.1	8.5	8.6	8.7
GSYİH Kaynakları (% Reel Değişim)							
Tarım	6.2	6.1	4.5	5.7	6.8	6.7	7
Sanayi	10.8	12.1	12.7	9	8.3	6.9	7.5
Hizmetler	6	11	10.5	9.6	10.1	11.3	11
Nüfus ve Gelir							
Population (m)	26.5	26.9	27.5	28	28.5	29	29.7
Kisi Başına GSYİH (US\$ PPP)	2,156	2,396	2,604	2,794	3,009	3,266	3,556
KAMU MALİYESİ GÖSTERGELER (GSYİH %'si)							
Genel Bütçe Dengesi	3.8	2.7	1.5	0.2	0.3	-0.2	-0.3
Net Kamu Borcu	21.3	15.7	9.8	9.7	7.9	7.4	6.8
Cari İşlemler Dengesi (US\$ m)							
Dış Ticaret Dengesi	1,774	1,692	1,021	1,712	3,980	5,380	4,490
Cari İşlemler Dengesi (US\$ m)	2,927	4,326	4,053	3,580	5,814	7,453	6,370

Tablo-5 Özbekistan Seçilmiş Makroekonomik Göstergeler. *Kaynak: Economist Intelligence Unit (2011), t:tahmin*

2.5 Türkmenistan Ekonomisinde Ekonomik Büyümenin Belirleyicileri

Tablo-6.'da Türkmenistan ekonomisi temel makroekonomik göstergeleri verilmiştir. Buna göre, reel GSYİH 2009 yılında, iktisadi krizle birlikte -%8 azalma göstermiştir.

	2006	2007	2008	2009	2010
GSYİH (US\$ bn)	10.3	12.7	17	14.7	17.1
Reel GSYİH (%)	11.4	11.6	9.8	-8	6
TÜFE (%)	8.2	6.3	14.5	4	10
İhracat(US\$ m, fob)	7,156	9,114	11,786	8,946	10,415
İthalat (US\$ m, fob)	-2,558	-3,780	-5,363	-8,071	-8,672
Cari İşlemler Dengesi (US\$ m)	3,349	4,034	3,553	-1,905	-1,105

Tablo-6 Türkmenistan Ekonomisi Temel Yapısı. *Kaynak: Economist Intelligence Unit (2011)*

Tablo-7'de Türkmenistan ekonomisi temel yapısı verilmiştir. Buna göre, 2008 yılı için GSYİH'nın kaynaklarını incelediğimizde tarım-ormancılığın payı %53.7, sanayi %12.3 ve hizmetler ise %34 düzeyindedir.

Tablo-7'de Kırgızistan ekonomisi temel yapısı çerçevesinde, 2008 yılında GSYİH'nın bileşenleri verilmiştir. Buna göre, özel tüketim harcaması, %55.5, kamu tüketim harcaması, %8.3, brüt sabit sermaye harcaması %6.5 ve net ihracat ise, %29.7'dir.

2001 yılı için ihracatın temel bileşimini incelediğimizde, gazın %57, ham ve rafine petrol %26, pamuk lifi %3 ve tekstil %2 olduğunu gözlemliyoruz. Diğer yandan, 1999 yılında, ithalatın temel bileşimini incelediğimizde, makine ve ekipmanlar %60 ve yiyecek, içecek ve tütünün %15 olduğunu gözlemliyoruz. Bu sonuçlara göre, Türkmenistan ekonomisi doğal kaynak temelli kalemleri ihracat ederken, ithalatında ise makine ve ekipmanları %60'luk bir paya sahiptir.

GSYİH'nın Kaynakları (2008)	Toplamın %'si	GSYİH'nın Bileşenleri (2008)	Toplamın %'si
Tarım & Ormancılık	53.7	Özel Tüketim Harcaması	55.5
Sanayi	12.3	Kamu Tüketim Harcaması	8.3
Hizmetler	34	Brüt Sabit Sermaye Harcaması	6.5
		Net İhracat	29.7
Temel İhracat Kalemleri (2001)	Toplamın %'si	Temel İthalat Kalemleri (1999)	Toplamın %'si
Gaz	57		
Ham ve Rafine Petrol	26	Makine ve Ekipmanları	60
Pamuk Lifi	3		
Tekstil	2	Yiyecek&İçecek ve Tütün	15

Tablo-7 Türkmenistan Ekonomisi Seçilmiş Makroekonomik Göstergeler. *Kaynak: Economist Intelligence Unit (2011)*

3 Sonuç

Türk Cumhuriyetlerinde ekonomik büyümenin temel dinamikleri doğal kaynaklar temelinde gerçekleşmektedir. Ancak uzun dönemde Türk Cumhuriyetleri'nin ekonomik büyümesinin sürdürülebilir olabilmesi için bu doğal kaynak bağımlı büyüme patikasından, bilim-teknoloji-inovasyon temelli küresel rekabet gücü temelli ekonomik büyüme patikasına geçmesi hayati bir zorunluluktur.

Türk Cumhuriyetlerinin uzun dönemde sürdürülebilir ekonomik büyümeyi sağlayabilmeleri için, (Solak ve Sarıdoğan, 2011b), orta ve uzun vadede hammadde-ara malı, finansman, teknoloji açısından dışa bağımlılığı azaltacak, talep açısından, iç pazar hacmini güçlü kılacak, dış talep açısından ise küresel rekabet gücünü, ürünlerin reel katma değerini, ihracatta pazar ve ürün çeşitliliğini ve pazar hakimiyetini yükseltecek içsel büyüme modelleri temelli ekonomi politikalarının tasarlanması, sürdürülebilir ekonomik büyümeyi sağlayabilmek açısından son derece büyük önem arz etmektedir

Kaynakça

- Economist Intelligence Unit. 2011. **Country Report: Azerbaijan**, July
- Economist Intelligence Unit.. 2011. **Country Report: Kazakhstan**, July
- Economist Intelligence Unit.. 2011. **Country Report: Kyrgyz Republic**, July
- Economist Intelligence Unit.. 2011. **Country Report: Turkmenistan**, July
- Economist Intelligence Unit.. 2011. **Country Report: Uzbekistan**, July
- Emerson, M. ve diğ. 2010. "Into Eurasia Monitoring The EU's Central Asia Strategy Report Of The Eucam Project" **Centre For European Policy Studies (CEPS)**, Brussels,
- IMF. 2011a. **Regional Economic Outlook, Middle East And Central Asia**, April,
- IMF. 2011b. **World Economic Outlook**, Washington, April,
- Özdil, T., ve Turdalieva, A. "Girdi-Çıktı Analizi Yaklaşımıyla Kırgızistan İmalat Sanayinin İncelenmesi (2005-2008)" *International Conference On Eurasian Economies 2010*, Turkey
- Solak, F. ve E. Sarıdoğan, 2001a. "Sürdürülebilir İktisadi Büyüme Ve Küresel Rekabet Gücü Bağlamında Tekno-Girişimciliğin Rolü Ve Önemi" *3.Uluslararası Girişimcilik Kongresi*, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Bişkek, Kırgızistan 16 - 17 Mayıs 2011
- Solak,F. ve E.Sarıdoğan, 2001b. "Küresel İktisadi Krizin Türk Cumhuriyetleri'ne Etkileri" *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi* Yıl 2011, **Cilt XXX**, Sayı I, S. 93-115